ורבא אמר א"כ אין נדרים נשאלין לחכם

שבינו לבין אביו ואמו שפותחים לו בכבוד

אביו ואמו בשלמא לאביי דאמר אם כן

אין נדרים ניתרין (4) הכא כיון דאיחצף ליה הא איחצף ליה אלא לרבא דאמר אם

כן אין נדרים נשאלין לחכם הכא אמאי פותחין אמרי כיון דכל נדרי לא סגיא להון

דלאו חכם הכא נמי פותחין: ועוד אמר

רבי אליעזר פותחין בנולד כו': מ"ם דרבי

אליעזר אמר רב חסדא דאמר קרא יכי מתו כל האנשים והא מיתה דנולד הוא מכאן

שפותחין בנולד ורבנן מאי מעמייהו קסברי

הנהו מי מייתי והא אמר ר' יוחנן משום

ר' שמעון בן יוחי כל מקום שנאמר נצים

ונצבים אינן אלא דתן ואבירם אלא אמר ר"ל

שירדו מנכסיהן אריב"ל כל אדם שאין לו

בנים חשוב כמת שנאמר יהבה לי בנים ואם

אין מתה אנכי ותניא יארבעה חשובין כמת

עני ומצורע וסומא ומי שאין לו בנים עני

דכתיב כי מתו כל האנשים מצורע דכתיב

יאל נא תהי כמת וסומא דכתיב ⁴במחשכים 3

הושיבני כמתי עולם ומי שאין לו בנים

דכתיב הבה לי בנים ואם אין מתה אנכי

תנן ומודין חכמים לרבי אליעזר

מר:

תורה אור השלם ו. וַיֹּאמֶר יִיָּ אֶל מֹשֶׁה בְּמִרְיָן לַךְּ שָׁב מִצְרָיִם כִּי מֵתוּ כָּל הָאֲנָשִׁים מֵתוּ כָּל הָאֲנָשִׁים הַמבַקשׁים אַת נַפִּשַׁרָ:

ילדה ליעקב ותקנא רחל ַּבְאֲחֹתָהּ וַתֹּאמֶר אֶל יַעֲלָב הָבָה לִּי בָנִים וְאִם יַעֲלָב הָבָה לִי בָנִים וְאִם אַין מֵתֶה אָנכי:

בראשית ל א בואשוויא. 3. אַל נָא תְהִי בָּמֵּת אֲשֶׁר בְּצֵאתוֹ מֵרֶחֶם אִמּוֹ ַנְיֶּאֶבֵל חֲצִי בְּשָּׁרוּ: נַיֵּאָבֵל חֲצִי בְשָּׂרוּ: במדבר יב י

במדבר יב יב 4. בְּמַחֲשַׁכִּים הוֹשִׁיבַנִי במתי עולם: איכה גו

מוסף רש"י

שירדו מגכסיהן. כשנדר, לרבנן, והוי נדר בטעות, ולר' אליעזר ירדו אחר שנדר ופותחין בנולד ראמ״ה רווומו).

פירוש הרא"ש בשלמא לאביי דאמר א"כ אין נדרים נתרין יפה. והיינו נמי טעמא דחכמיס נכנוד אניו ואמו: הכי נמי כיון דאחצפיה אחצפיה. דכיון שהחליף פניו להדיר אניו ואמו ג"כ נשעת התרה נמי ג"כ בשעו המנוה נמורה אם אין לו חרטה גמורה יחציף פניו ויאמר שלא היה מנים בשביל כבודם: הכא אמאי פותחין. הכי מי איכא למיחש שיפתח לעלמו ומשני כיון דשאר נדרים אין פותחין בכבוד אביו ואמו לא אתי למטעי לבין האנו כנו לעני בנוכעי כי אין חלוק בנדרים וכמו שנדר אחר לריך לבא לפני חכם גם בזה ילך לפני חכם: מ"מ דר' אליעור.

למסתבר טעמייהו דרבנן דפסיחת נולד לא הוי חרטה מעיקרא: כי מתו כל האנשים. משה נדר לשנת במדין ושלא לשוב למלרים ופתח לו הקב"ה פתח שאם היה יודע שמתו שונאיו לא היה נודר ואע"פ שנדר ליתרו חמיו מכל מקום עיקר הנדר היה משום דבלאו הכי לא היה רשאי לשוב למלרים מפני שונאיו: מקום שנאמר נצים נצבים אינם אלא דתן ואבירם.

חניא

והתורה אמרה לא יחל דברום הוא אינו מוחל אבל אחרים מוחלים לו: כשלמה להביי דהמר. היינו טעמה דרבנן משום דחין ניתרים

יפה הכא מודו ליה לרבי אליעזר: דכיון דחיחלף. כולי החי מעיקרח דאדריה לאביו ולאמו מנכסיו הא איחלף ליה ועומד בחולפו כדמעיקרא ואי (כ) מתחרט ודאי חרטה ופיו ולבו שוין ואהכי מתירין לו בכך: אלא לרבא דאמר היינו טעמא משום דחין נדרים נשחלין לחכם. הכח נמי בנדרים שבינו לבין אביו ואמו אמאי מודו רבנן הא נמי לא אתו לשיולי לחכם ומתיר הוא בעלמו בכבוד אביו ואמו: אמרי כיון דשאר נדרים לא סגי. בלה שחלה לחכם משום דחיו פותחין בכבוד אביו ואמו שלא יתיר עלמו הכא בנדר שבינו לבין אביו ואמו מודו רבנן דפותחין דבשביל האי נדר גרידא דפתחו בכבוד אביו ואמו לא אתי למימר אין נדרים נשאלין לחכם כיון דכולהו נדרים בעלמה נשחלין לחכם: כי מתו כל החנשים. לפי שנדר משה ליתרו שלא לשוב מלרימה בשביל אותן האנשים המבקשים את נפשו כדמפרש לקמןם ויואל משה ופתח לו המקום בכך לך שוב מלרים ומותר לך כדין שבשביל אותן שנדרת כבר מתים הן: ורבנן. דלא סברי ליה דפותחין בנולד אמרי לך ההוא לאו נולד הוא (י) דהאי קמ"ל רחמנא כי

מתו מי מתו אלא ירדו מנכסיהם והיינו כי מתו דהכי קאמר רחמנא הנהו כבר מתו באותה שעה קודם שנדרת ולא הוי נולד אהכי אשתרי בההיא חרטה אבל בנולד לאו היינו חרטה להתיר בה את הנדר: והאמר ר' יוחנן משום ר' שמעון בן יוחי כל מקום כו'. כולה תירולה דרבנן היה: (ס) וחינו חלה דתן ואבירם. ולא מתו עד מעשה קרח אלא האי כי מתו שירדו מנכסיהן כבר בשעת הנדר דלאו נולד הוא והיו כמתים: במחשכים הושיבני כמתי עולם. כשאדם נתון במחשך ואינו רואה חשוב כמת:

חויא

אביו ואמו ומתוך שאינו יודע למצוא בהן פתח לריך הוא שילך אצל חכם ה"נ פוחחין שמחוך שהורגל לילך אלל חכם אף בנדרים הללו ילך אללו: די בותבר' ועוד אמר ר' אניעור פוחחין בנולד. אע"ג דאפסקוה רבנן למלחיה דר"א ליכא למידק מאי ועוד אע"ג דדייק הש"ס הכי בפרק עושין פסין (עירובין דף כג.) דשאני הכא דהוי להתירא וכחא דהתירא אלים טובא ומשום הכי אף על גב דאפסקוה רבנן למילתיה קתני ועוד: ו**חכמים אוסרים.** משום דפתח דשכיח הוא דמשוי ליה לנדר נדר טעות אבל נולד לא: ונעשה סופר. ולריך לו תמיד או שהיה משיא את בנו ורגילין לאכול בסעודת הנשוחין: רבי חליעור מחיר וחלמים חוסרין. משום דנקט בבי טובה הדר ותנה דבכולהו ר' הליעור מתיר וחלמים אוסרין: גבו' מאי טעמא דרבי אליעור. דאילו רבנן מסתבר טעמייהו כדכתיבוא במתני': כי מתו כל האנשים המבקשים אם נפשך. אף על גב דיתרו השביע למשה כדכתיב ויואל משה לשבת את האיש ויתן לו את לפורה נשמות בן אפילו הכי משה רבינו לא היה נשבע אלא מחוך שהיה ירא מדתן ואבירם ולפיכך פתח לו הקב"ה כי מחו כל האנשים המבקשים את נפשך: **ורבנן מאי** טעמייהו. מאי עבדי בהאי קרא: קסברי הנהו מי מחו. בתמיה: כל מקום שנא' נלים ונלכים אינן אלא דחן ואבירם. נלים שני אנשים עברים נלים (שמות ב) נלבים כדכתיב (שם ה) ויפגעו את משה ואת אהרן נלבים לקראתם ולא ידעינן מאן נינהו אלמא אותן אנשים שהיו נצים שהלשינו למשה דתן ואבירם היו והם עצמם היו בעדת קרח ושמע מינה דלא מתו: אלא אמר ריש לקיש שירדו מנכסיהם. והכי מפרשי ליה רבנן להאי קרא דכי מתו: ארצעה חשובים כמה. כבר פרשתי בפ"ק (דף ז: ד"ה שנא") מגלן דירדו מנכסיהם טפי מחד מהגך ארבעה: ירושלמי שני פ"ע ה"דן ועוני לאו נולד הוא אמר רבי זעירא העניות מלויה ותהות לאו נולד הוא אמר רבי אילא התהות מלויה:

מיניה למבעי עלייהו רחמי:

כו) משו השנ מני טו) ילאו נלבים הלכך שני נלבים פגעו במשה ואהרן ילפו נגפים הרי הוח מפרש בהדיא ולא אינטרין ליה: אלא שירדו שגבשיהם. ובטלד כי האי דעוני מודו רבען: ארבעה חשובים במתים. ונפקא מינים למצעי עלייהו רממי: מיניה נמפעי ענייה רחתר:

שאין דבריהם נשמעין וענות לחו נולד הוא דשלים: עני ופצורע ופי שאין לו בגיב. והנהו לא הוו תולועים דאם

שאירים היו היו יכולין להזיק למשה אע"ג דמצורעים היו ועוד דאם כן היו משולחין מן המחנה וסומין לא היו דכתיב (במדבר טו) העיני האנשים ההם מנקר ובנים היו להם דכתיב הם ובניהם (צ"ל ונשיהם ובניהם והיינו קרא פרשת קרח

עשירים היו היו יכולין להזיק למשה אע"ג דמצורעים היו ועוד דאם כן היו משולחין מן המחנה וסומין לא של כרחך עניים היו:

ורבא אמר אם כן אין נדרים נשאלים לחכם. אם כן דפותחין לו בכבוד המקום לא יהו נדרים נשאלים לחכם שכל אחד ואחד פותח פתח זה לעלמו שהרי פתח זה ראוי לכל הנדרים. וקשיא לן אי מהאי טעמא מודה רבי אליעזר בכבוד המקום אמאי פליג

בכבוד אביו ואמו דהא איכא למיחש נמי להאי טעמא ואפשר דס"ל לרבי אליעזר דאיכא נדרים דקילי כולי האי שאין לאביו ולאמו זלזול בהן והני ליכא למפתח בהו בכבוד אביו ואמו הלכך כיון דכל נדרים לא סגי להו בהאי פתחא בנדרים דסגי להו נמי פותחין כדמסקינן בשמעתין ורבנן סבירא להו דאם איתא דפותחין לכולהו נדרי סגי ואם כן אין נדרים נשאלין לחכם הלכך בכולהו אין פותחין: עוד אפשר לי לומר דה"ק אמר אביי א"כ אין נדרים מותרין יפה ומש"ה מודה ר' אליעזר לרבנן בכבוד המקום ופליג בכבוד אביו ואמו בההוא טעמא גופיה וכדכתיבנא לעיל דרבי אליעזר לא חיים לטעמה דחין נדרים מותרין יפה ורבנן חיישי. ורבא פליג עליה ואמר אין בכבוד המקום קושטא קאמרת דאיכה למיחש לאין נדרים קושטא מחרת דאיכא למיחש לאין נדרים נתרין יפה ומשום הכי כולי עלמא מודו דאין פותחין בו אבל בכבוד אביו ואמו אפילו רבנן לא חיישי ביה לאין נדרים נתרין יפה דהא תנן דלכבוד מלוה אחת פותחין וכדכתיבנא במתני' וכבוד אביו ואמו נמי לא שנא אלא טעמייהו דרבנן דאסרי בכבוד אביו ואמו משום דאם איתא

דפותחין כיון דבהאי פתחא סגי לכולהו נדרי אין נדרים נשאלין לחכם ור' אליעזר לא חייש להאי טעמא כלל: סגן ומודים חלמים לר"א וכו' ליון דאיחלף ליה הא איחנף. כיון שמתחלה העיז פניו לאסרן בהנאתו איחנף וכשפותחין לו בכבודן לא משקר ומש"ה פותחין דליכא למיחש: הכא אמאי פוסחין. והא איכא למיחש דכיון דידע דפותחין לו בכבוד אביו ואמו אף הוא יפתח לעלמו ולא ילך אלל חכם: כיון דכל נדרי לא סגיא להו בלא הכם. שהרי בשאר נדרים אין פותחין בהם בכבוד

כיון: (3) רש"י ד"ה דכיון דמיחנף וכו' ומי אמר זמתורט ולאי דמתחרט ולאי בלבו ופיו ולבו שוין: (ג) ד"ה אמרי וכו' שלא ימיר בעצמו: (ד) ד"ה ורבנו וכו׳ דהא המ״ל וכו׳ אלא שירדו מנכסיהון וכו' והכי קאמר וכו' ואהכי אשתרי: (ק) ר"ה אינן אלא דתן וכו' נשעת הנדר והיו כמתים דלאו נולד הוא הס"ד:

תוםפות

אין נדרים נשאלין לחכם. אם פותחין בכבוד המקום בלא חרטה אחרת כל אחד ואחד יתיר נדרו בפ"ע ואתי לזלוולי: כיון הנדר בכל ענין דכיון דחליף סנולי האי לא יתביים לומר כולי האי לא יתביים לומר שנדר בכל ענין כו': אלא לרכא דאמר אין גדרים נשאלין לחכם. לפי שאין החכם מולא חרטה אלא מגוף הנדר הכא אמאי פותחין שהרי חרטה זאת אינה מגוף הנדר ויש לחוש דבכל נדרים לא ישאל אסרו רבנן לפתוח בכבוד מקרו רבק נפתחת בכבוד הציו וחמו כ"ה בזה לה ישעה וילך אלל חכם: ועוד אמר רבי אליעזר. קולה החרת בנדרים והכה לה פרכינן כיון דאפסקו רבנן אמאי תנא ועוד כדפריך פרק שני דעירובין (דף כג.) דכיון דקולא היא אית ליה שפיר למתני' ועוד ליה שפיר לנתחניי ועוד דלח פריך הכי אלא גבי חומרא (אלא) לפי שאין חידוש להחמיר: פותחין בגולד וחכמים אומרין. פ"י דבשביל הנולד אין נעשה הגדר נדר טעות נעשה הגדל נדר טעות וטעמא דכל חרטה דע"י חרטה נעשה הגדל טעות וכטל מעיקרו: מאי שעם דרבי אליעזר. דמסברא יש לנו לומר דאין פוחחין בנולד: בי שתו בל האגשים. משה נדר שישב אצל חמיו במדין לפי שהיה ירא לשוב למצרים מפני ומיתה הוי נולד: ורבנז. כדכתיב שני אנשים נלים נלבים דכתיב ויפגעו את משה ואת אהרן נלבים וה"פ אותם שהיו נלבים מקום לאו דוקא דאינו כתוב במקום אחר דאי משום דכתיב ודתן ואבירם ילאו נלבים הרי הוא מפרש